

peter pišťanek
Rivers
of Babylon

RIVERS OF BABYLON

Peter Pišťanek

**RIVERS
OF BABYLON**

slovart

Copyright © Peter Pišťanek 1991, 2008
Slovak Edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava
2008
Prvé vydanie v SLOVARTE.

ISBN 978-80-8085-667-0

Rudovi Slobodovi a Tiborovi Rencésovi

Ráno sa kurič zobúdzda s takou nenávisťou v duši, že mu ani ješ' nechutí. Vylihuje na drevenej lavici, škrabe si svrbiacu kožu napnutú na vysadených rebrách a tupo sa obzerá. Neskúša premýšľať o zdroji tejto nenávisti. Kotolňa je temná, so zájdenými a obitými stenami. Vychladnuté kotly sa rysujú v tme. Preháňa sa v nich vietor.

Naostatok kurič vstane. Priloží do kotla, zohrievajúceho úžitkovú vodu. Dlho hľadá do plameňov. Červená žiara sálajúca z otvorenej papule kotla v ňom uhasí rannú zlosť a vráti ho životu.

Predstavu o zmysle tohto života kuričovi zmyli dlhoročné roky kúrenia v hoteli Ambassador. Životný štýl sa v jeho vedomí zredukoval na udržiavanie ohňa pod kotlami a na drobné opravy vykurovacieho zariadenia.

Kurič žije bez akýchkoľvek významnejších ľudských kontaktov. Predošlé pocity a emócie, čo určovali jeho niekdajšie vzťahy k ľuďom, zvieratám, veciam i názorom, sa dlhodobou izoláciou zdeformovali. Zmysel sveta sa mu zúžil na zmysel jeho kotolne. Vykurovať hotel Ambassador a ostatné priestory, napojené na jeho kotolňu, to je všetko, o čo má záujem. V dôsledku tohto dobrovoľného umŕtšovania kurič občas podľahne len ťažko zvládnuteľným zachvatom zúrivosti. Dostavujú sa takmer pravidelne. Je to vždy vyvrcholenie istého obdobia, v ktorom sa kurič usi-

luje sústredene ako ovčiarsky pes pozháňať dokopy neposedné stádo myšlienok rozlietané po rozličných kútoch svojej nekomplikovanej duše. Zakaždým, keď sa myšlienky začnú kotíť a drsnými mačacími jazyčkami olizovať jeho mozog, sedí zlomený za oštiepaným a rozheganým stolom v kotolni, s hlavou zovretou v dlaniach, akoby sa bál, že kvasiaci prúd nedokonalých, okyptených a horúčkovitých ideí roztlačí jej kostené steny. Myšlienky sa pária, bublajú a vytláčajú kuričovi oči z lebky. Tuhá, neuhasínajúca nenávisť príde hneď nato. Až mu od nej vyrazí dych, zrazu sa mu len zatmie pred očami.

Táto zlosť sa starému kuričovi stala utrpením. Nie je nikde nasmerovaná. Rovnako ju môže vzťahovať i na seba, čo neraz aj urobí. Keď ho teda schytí zlosť a potrebuje sa odreagovať, vylepí si zaucho, až sa mu zaískrí pred očami. Alebo z celej sily udrie ochabnutými prstami ruky po ostrej hrane stola. Prudká bolesť sa dostaví so značným oneskorením. Čakanie na ňu kuriča vždy privedie k rozumu a ľútosti. Pokorne si sadne späť a vyčká na svoju dávku bolestného vytrženia. Bolesť mu exploduje v strede lebky, len čo vzruchy neomylne a nemilosrdne opíšu nervové dráhy jeho vyschnutého tela. Je prudká a mrazivá, prinúti ho strčiť si ubolené prsty čo najhlbšie do úst. Tam, v teple horúčkovitého dychu, sa bolesť utíši. Rozíde sa do kostí lebky a rozplynie sa v huspenine mozgovej hmoty. A s ňou i nenávisť. Kurič dostane hlad a podujme sa ho v okamihu ukojiť skyvou chleba, kusom slaniny a nafúknutou fialovou cibulou.

Pre Donátha sa vykurovacía sezóna začína až na sklonku leta. Čosi vo vzduchu vyduří starca z neohobľovanej, vŕzgajúcej lavice. V celom meste ešte nik netuší, že démon zániku už začal svoje dielo. Ľudia chodia ľahko oblečení, kúpaliská pukajú od návštevnosti, predavači chladených nápojov či zmrzliny sú na roztrhanie. No v Donáthových očiach sa zračí odovzdané uzrozenie so stavom vecí. Vidí to, čo iní nie. O odtieň špinavšie zafarbenie listia na

platanovcoch pred hotelom, uhynutého chrobáka na okraji trávniku, zmeny v správaní žobravých vtákov, poskakujúcich okolo kontajnerov v zadnom dvorčeku.

Donáth strmým krokom popremeriava celú kotolňu.

Rána už bývajú hmlisté a obloha čoraz častejšie dostáva farbu nákovy. Jeseň klope na plechové dvere. Až teraz to vidia všetci, no Donáth je už dávnejšie prebraný z driemot letného sentimentu. Svoje vyžíhané telo prinútil vykonávať strnulé, vopred naučené pohyby. Celé zariadenie treba pripraviť na zimu. Vtedy ani nejedáva. Vychudnutý robí, alebo stojí pri dverách a vydáva bučivý, hlboký tón, ktorým akoby chcel čo najvýstižnejšie vyjadriť svoju zaneprázdnenosť, bodajúc sa do hrude pokriveným stvrdnutým ukazovákom. Na počkanie všetkým, celému osadenstvu vysvetlí: On, Donáth, je pracovitý. Teraz treba iba vodu zohrievať. Minie sa jej veľa. Hostia sa veľa kúpu, treba im vyhovieť. Donáth nie je proti. V zime však bude horieť pod všetkými kotlami. Kotlov je šesť. On, Donáth, môže dokázať. Zráža opäťky ako starý čašník. Nech sa páči dnu, kto neverí. Všetci, zdá sa, veria. Každý sa náhli za svojou robotou. Z otvorených vetrákov práčovne sa valí hustá para, príjemne zaváňajúca mydlom. Rozhorúčené cigánky fajčia na dvore, oblečené iba do šatových záster. Smejú sa Donáthovi, s piskotom sa nechajú naháňať po dvore medzi kopčekmi škvary. Občas si zdvihnú podolky záster a ukážu mu, že sú nahé. Idavla panenka Mária róreken! kričia. Kto by vydržal v tom teple? Ale Donátha cigánky zaujímajú, len keď ho počúvajú. Šesť kotlov. Donáth vymenúva so zažmúrenými očami. Jednotka, dvojka a tak ďalej. Štvorka je mimo prevádzky. Donáth môže doložiť. Zakázané! Bezpečnostné hľadisko. Riziko! Donáth premiela to slovo s gustom; cíti, akú dôležitosť mu dodáva. A nedefinovateľný pôvab ľudí, dennodenne hľadiacich smrti do tváre. Riziko. Kúri sa tu uhlím. Všetky ostatné kotolne v okolí sú prerobené na mazut či na plyn. Táto, tvrdí Donáth, je klasická. Ďalšie

slovo. Klasická. Koľko významu a odťažitého pôvabu v jednom jedinom slove!

V Donáthovej kotolni akoby sa zastavil čas. V zime tu hladno ručia rozžeravené papule ohnísk. V tme kedy-tedy osvetlenej nervóznymi zábleskami ohňov sa nepokojne lesknú naskladané hľby masťného čierneho uhlia. Kotolňa vykuruje takmer celú jednu stranu ulice, od hotela Ambassador až po križovatku. Sú tam samé predajne. Domáce potreby, drogéria, Mototechna a Kožatex. Dovedna starému kuričovi prichodí udržiavať oheň pod piatimi kotlami. Jeden nefunguje. Zimy sú tu tuhé. Kotly treba raz za hodinu nakŕmiť čiernou chovou. Vo dne, v noci. Neprestajne. Donáthovi to neprekáža. So ženou sa dávno rozviedol, domov nemá a po slobodárňach sa mu bývať nechce. Robí tu už dlhoročné roky. Na bývanie má pridelený malý kamrlík za kotolňou, no zastihnúť ho tam nemožno. Najčastejšie sa zdržiava v kotolni. Tam aj spáva, na lavici za tuhým, oštiepaným, starým stolom. Uhlie berie z uholne, fúrikom ho rozváža a zvrchu nasýpa do hučiacich kotlov. Popol nakladá do plechových sudov, pokropí ho vodou z hadice a špeciálnym výťahom dopravuje na dvor. Po celú zimu sa tam vršia sivočierne kopce popola. Zjari príde nákladné auto a na niekoľko ráz popol odvezie do neďalekej tehelne.

Donáth robí celkom sám. Kedysi sa štyria striedali na zmeny. Ale teraz, v čase mazutu a plynu, sa nikomu nechce špiniť s masťným a ťažkým čiernym uhlím. Kotolňa je zastaraná, roboty je veľa. Donáth už dávnejšie oznámil svojmu nadriadenému, riaditeľovi hotela Ambassador, že je unavený a vyčerpaný, že toto leto ešte potiahne, no na zimu nech si nájdu dakoho nového. On, Donáth, má kam ísť. Riaditeľ ho prehováral, nech ostane, ale starý ani počul. Sedem rokov už má byť v dôchodku, treba si ešte trochu požiť, zrelaxovať, vydýchnuť.

Donáth skontroloval kotly a teraz sedí v podzemí. Čaká na niekoho, kto ho príde vystriedať. Nik nechodí. Donáth v tomto hoteli kúri vyše päťdesiat rokov. Robota je to ťažká a náročná, no on sa nestážuje. Baví ho, a tak ďalej. Je pravda, že už dávno má byť v dôchodku. No stále kúri. Vážia si ho. Iného takého by nenašli. V poslednom čase však býva unavený. Občas sa opije, občas ho bolí hlava. Ale on, Donáth, sa nestážuje, to patrí k tomu, to je život.

Je iba koniec augusta, no v uliciach mesta pofukuje vietor. Prišiel čas poupratovať kotolňu. S mierou, nič neprehnať. Po tridsiatke má každý doma pavučiny. Je sám, tu býva. Robí v kuse, neprestajne. Kedysi sa striedali štyria. Len Donáth ostal nažive. Roky letia, času neprikážeš. Páni hore, v kancelárii, to dodnes rozpisujú tak, akoby v kotolni i naďalej robili všetci. Dva platy a všetky kolektívne prémie poberá on, Donáth. Aj za socialistickú súťaž. Sám so sebou súťaží. Sám si je kolektívom. Dva platy ostanú hore, v kancelárii. Páni si podelia.

Donáth pozná každú skrutku. Je zo starej školy. Ešte prednedávnom by ho bol na smrť odsúdil každý, kto by sa bol pokúsil zobrať mu robotu. Roky však pribúdajú. Človek už nie je ten istý. Rok čo rok tamtým hore hrozil odchodom, no nikdy to nemyslel vážne. Staroba ho prikvačila. A láska. Láska na staré kolená. Raz sa to tamtí hore budú musieť dozvedieť. On, Donáth, si dokáže predstaviť, ako len budú vyskakovať. No kto bude kúriť? To je otázka. Donáth chodí hore-dolu a zametá.

Vojde riaditeľ s hotelovým právnikom. Riaditeľ je hlúpy. Pomohol mu svokor. Umožnil mu vyštudovať vysokú hotelovú školu a potom ho dosadil do hotela Ambassador. Bez právника si však riaditeľ nezaviaže ani šnúрку na topánke. Právnik je teraz plný horkých výčitiek. Dopočul sa, že Donáth chce odísť. On, právnik, to kvalifikuje ako zradu. Či mu vari nebude ľúto nechať všetko tak? Dali Donáthovi pekný kumbál. Stačilo len vodu vykýbľovať. Aj rádio mu dali. Pekné. Na stravu neminie ani

korunu. Za jeho, právnikovým, chrbtom sa stravuje v hotelovej kuchyni, ale on, právnik, vie o všetkom. O ničom nevie, prižmuruje obe oči. Teplá strava, kumbál, rádio, dva platy, to nie je zlé. Každý veru nemá také šťastie.

Donáth je však rozhodnutý. Do zimy tu už nebude. Nech si potom kúri, kto chce, ak to tak môže povedať.

Riaditeľ sa tiež ozve. Nepozerá ani na Donátha, ani na právnika. Tichým hlasom poznamená, že chce byť týmto ľuďom dobrým i prísny nadriadeným. Možno nie všetci chápu, že čo robí, robí len pre svoje dobro. Ale on to tak nerozlišuje. Kam by sme prišli, keby každý rozlišoval? Sústavná a cieľavedomá práca s ľuďmi však raz prinesie svoje ovocie. Dnes chápem ja, povie riaditeľ, zajtra pochopia oni. Pozajtra pochopí i ten posledný hlupák. Podľa jeho, riaditeľovho, názoru, je potrebné klásť si stále vyššie ciele, neuspokojiť sa. Nie slovami, lež poctivou prácou. Neustále zvyšovať. Heslo dňa. Samozrejme, v neposlednom rade. Bez prázdnych fráz a veľkých slov!

Donáth pokyvuje hlavou. Zoznámil sa tu s jednou. Starému človeku treba lásky. Všetci ju poznajú – umýva riad v kuchyni. Etelka Tóthová. Chcu sa vziať a odsťahovať sa do jej domčeka na vidieku. Nič zvláštne: štyri steny, strecha, kde-tu okno, dvere – tak to už dnes chodí. Žiadne hogo-fogo. Pred domom hruška, za domom sviňa.

Právnikovi je to jasné. Ale Donáth by bol špina, keby sa nepokúsil nájsť niekoho na svoje miesto, mladého a sprostého. Koniec koncov, hotel Ambassador jeho, Donátha, živil päťdesiat rokov. Nájsť za seba náhradu by malo byť to najmenej, čo by Donáth pre hotel mohol urobiť. Nech nového zaučí a zasväťí do všetkých tajov. A potom, dajsami-svet! V zime je voľný!

Nečakajúc na odpoveď, obaja odídu.

Donáth nie je proti. On, Donáth, ani nie je veľmi na sex, kričí za odchádzajúcimi. Vlasy nemá, zuby nemá, zle vidí, aj ruky sa mu trasú. Jemu, Donáthovi, stačí trocha lásky, trocha sa porozprávať. Trocha si ešte požiť! Ostatní, tí si

žijú! Ľudia už dnes vlastnia kadečo. Aktovky, okuliare, kúpia si, čo im len napadne. A on, Donáth? Jedno rádio a jeden kumbál, z ktorého musí vykýbľovať vodu zakaždým, keď si chce ľahnúť a trocha si pospať. On, Donáth, znáročnel. Čo mu stačilo, už mu nestačí. Rusi sú pomaly na Marse, a on stále tu. V zime večne pri kotloch! O tom tí dvaja nič nevedia, tí tamtí hore! Riaditeľ hotela je neschopný hlupák. Celé dni trávi v detinských zábavách. A fiškál si ide nohy zodrať, čo stále behá za svojimi kšeftmi.

Každú hodinu-dve treba priložiť do každej ručiacej papule. Okrem toho opravovať ventily, odvzdušňovať radiátory a odstraňovať iné drobné poruchy. Kurič je zároveň údržbárom vykurovacieho systému. V lete je lepšie. Treba len zohrievať vodu a vyrábať paru pre kuchyňu a saunu. On, Donáth, sa môže poprechádzať. Ale nechodí ďaleko. Drží sa okolia hotela. Pozoruje hmýrenie áut na strážnom parkovisku pred Ambassadorom, potom si ide do samoobsluhy kúpiť zopár pív. Vždy sa náhli späť, do kotolne. Pustí si rádio a spieva so spevákmi. Alebo vyjde na dvor a špásuje s cigánkami z práčovne. Život mu ubieha, ani ho nevníma.

• • •

Riaditeľ sedí v kancelárii medzi rôznym haraburdím, čo nazvlačoval z celého hotela, a hlasno sa rozpráva sám so sebou. Nejde mu do hlavy, že starý Donáth môže kedykoľvek odísť. Bol presvedčený, že po päťdesiatich rokoch sa stal kurič právoplatným majetkom hotela. On, riaditeľ, sa vždy zo všetkých síl usiloval vyhnúť sa povinnosti riešiť akúkoľvek situáciu, no ani vo sne neveril, že raz bude musieť vyriešiť túto. Právnik mu už povedal, že nemožno nikoho držať proti jeho vôli. Na to sú, bohužiaľ, paragrafy.

Paragrafy! spomenie si riaditeľ a tučnou rukou šmárí o stenu ťažidlo na spisy. Nepáči sa mu, že vedenie hote-

la Ambassador takto závisí na Donáthovej ľubovôli. Ak zo-
ženie náhradu, zoženie. Ak nezoženie, nezoženie. Riadi-
teľ si zanôti smutnú pesničku. Načo sa len tisol do Mesta?
Ej, najradšej by si sadol doma na peň a len tak hľadel! Kur-
va život!

• • •

Pyšný dedinský mäsiar Kišš sedí v obývačke a vyfajčuje s jed-
ným okom slastne prižmúreným, keď prídu pytači. Mladý
Rácz a jeho strýko Endre. Docválajú hurtom do Kiššovho
dvora, zoskočia z koní, čo obrovskými kopytami nepokoj-
ne dlávia trávu a sliepky na dvore, a smelo vkročia dnu.
Rácz je poblednutý, dobelasa vyholená tvár s napochytro
ošetrovanými rankami mu dodáva dôstojne dôležitý výraz.

Kišš si pokojne vypočuje prichodiacich. Prikyvuje hla-
vou, akoby bol práve počul niečo, čo už dávno pozná. Po-
tom si odkasle. On, Kišš, je takpovediac zazobaný, povie.
Dá sa zarobiť. Je neuveriteľné, čo všetko tí ľudia dnes po-
žerú. Nič sa im nebridí. Takže mladý Rácz by chcel jeho,
Kiššovu, dcéru za ženu?

Rácz vycíti, že by mal odpovedať. Áno, tak je. Chcel by.
On, Rácz, ju ľúbi a ona jeho tiež ľúbi. On, Rácz, je vyslúže-
ný vojak, zachovalý. Má dáky ten majetoček. Nie je bohatý,
ale ani chudobný. Aj sviňa, aj to hovädo, aj kôň. Polojazdec-
ký, čerstvo podkutý, dobrý pod sedlo, do voza i do pluhu.

Endre ho preruší. Naliehavo upozorňuje Kišša, že chla-
pec mu bude poslušným zaťom. Je už raz tak vychovaný;
za všetko u nich bola facka. Rodičia sa mu zadrhli ma-
monom.

Kišš si spomína. Áno, bola to smutná udalosť. Pohreb
veľký.

Rácz nemôže potvrdiť. On bol vtedy na vojne, povie. Pri
delostrelcoch. Malá dedinka medzi Prahou a Benešovom.
Tri vojenské útvary. Tridsaťdva osemdesiatdeväť, päťdesiat-
deväť šesťdesiattri, sedemnášť štyridsaťšesť. Dobrá vojna.

On, Rácz, urobil, čo bolo jeho povinnosťou, a mal pokoj. Na pohrebe sa nezúčastnil. Nasadol na zlý vlak, v Aši ho z neho vyhnali colníci.

A čo ten mamon, zaujíma sa Kišš, tie peniaze po rodičoch? Kde sú?

Sú ukryté kdesi v dome, mieni strýko Endre. Nedávali peniaze do banky. Neverili nikomu a ničomu.

On, Rácz, vyštudoval dvojročnú poľnohospodársku školu, povie Rácz. Nech sa všetci pozrú na tieto dve ručiská! Tie sa veru žiadnej roboty nezľaknú!

Reku, či sa hľadalo, spýta sa Kišš a vytiahne fľašku domácej.

Endre je presvedčený, že budú ukryté v dome. Kým sa nenájdu, budú tam ani vo švajčiarskej banke.

Kišš krúti hlavou. Vie, že rozobrali celý dom, a nič našli.

Endre však nestráca nádej. Azda budú zabetónované v pivnici, v základoch. Tam sa ešte nepozerali. Ba teraz, keď tak on, Endre, nad tým premýšľa, je mu čoraz jasnejšie, že peniaze istotne budú tam!

Kišš krúti hlavou. On, Kišš, zasa čosi iné počul: vraj sa peniaze našli, no príbuzní si ich rýchlo rozdelili, ešte kým sa Rácz tralákal hore-dolu po republike.

Endre sa rozčúli. Takú bohapustú lož ešte nepočul. Nech mu Kišš povie, kto také nehoráznosti rozširuje po dedine, a on, Endre, mu osobne pôjde zapchať papuľu!

Kišš naleje. Keď Endre vyzunkne dva štamperlíky domácej, ostane mu teplo a upokojí sa.

Chlapec nie je žiadny hlupák, povie. Priamy a prostý, to hej. Veľa toho nenarozpráva. Ale páli mu to, boha!

Rácz vycíti, že by aj sám mal niečo povedať. On, Rácz, má aj pekný záhumienok. Potrebuje ženskú ruku. Oprat', navariť, poláskat'. Sviňu nakrímiť.

Kišš všetko chápe. Láska je láska, zdravie zasa, napríklad, zdravie. Ale peniaze sú peniaze. On môže Ráczovi poradiť, je starší a svetaskúsenejší. Bez peňazí v hotovosti je Rácz

tak či tak hotový. Ani sa nepohne. On, Kišš, je mäsiar už dlhé roky. Vie, čo a ako. Všetko posrali balíčkoványm mäsom, kurvy! To je koniec mäsiarčiny. On, Kišš, sa Ráczovi jednoducho čuduje. Prečo ešte trčí v tom družstve? On, Kišš, tak mať jeho, Ráczove, roky, nič na svete ho tu neudrží! V meste sa váľajú peniaze na ulici, len ich pozbierať. Nech si ide do mesta zarobiť! Eržika ho počká, ak ho naozaj ľúbi. O zvieratá a záhumienok sa mu zatiaľ postará on, Kišš. Veď je mu ako vlastný syn. A nech neotála, nech sa hneď vychytí do mesta. Netreba zbytočne čas strácať.

Rácz by pred odchodom chcel vidieť Eržiku, no Kišš v tom nevidí zmysel. Načo, veď vie, ako vyzerá! Naposledy naleje domácej. Potom pytačov vyprevadí na priedomie.

Rácz celý smutný odcvála na hrmotnom konisku so sklonenou hlavou. Kútikom oka ešte zbadá, ako sa na obloku Eržikinej izby pohla záclona.

Ešte v ten istý deň preženie sviňu, kravu i koňa do Kiššovej maštale. Zaprisahá sa, že hneď, ako to bude možné, sa vráti.

Na svitaní sa Rácz vydá na vlak.

Počul som, že odchádzaš, s falošným úsmevom mu povie pyšný Feri Bartaloš, jeho veľký nepriateľ ešte zo školských čias a jeden z Eržikiných nápadníkov. Zvlášť kvôli Ráczovi ešte za tmy docválal na stanicu na spenenom ťažnom konisku s mohutným zadkom a teraz na ňom drobčí uprostred nástupišťa. Divo sa smeje, biele zuby sa mu blýskajú vo svetle slnka, vychádzajúceho nad pustatinou. Rácz sedí na liatinovej lavičke v zle padnúcom birmovnom obleku, kufor pri nohe.

Hej, vážne ideš do mesta? zakričí Feri, keď si ho Rácz nevšíma. Kôň sa pod ním krúti a erdží. Len chod!

Rácz pokojne zdvihne hlavu a prestane si obzerať nechty na pravej ruke. Keď sa on, Rácz, vráti, povie nevzrušene, a niečo sa dozvie, veď Bartaloš vie, čo má na mysli, zbije ho. Ba možno aj zabije. Eržika bude jeho, Ráczove, deti rodiť, to nech si Bartaloš zapíše za uši!

Ohohóóó! zasmeje sa pyšný Feri Bartaloš, akoby bol počul dáky dobrý vtip. Divo pätami pozenie obrovského, nemotorného koňa do cvalu. Onedlho po ňom ostane na nástupišti len hŕba pariaceho sa trusu.

Celý Ráczo majetok sa vmestí do kufra, ktorý zložil na pivom pokväčkanú a poopľúvanú dlážku plnú ohorkov a špiňy. Utrmácaný z niekoľkohodinovej cesty objedná si pivo a poldeci. Obzerá sa v zrkadle tvoriacom stenu za výčapom. Je malý a chudý, no taký kostnatý a hranatý, že pôsobí až zavalitým dojmom. Zle padnúci oblek, pokrčený a vyleštený na zadku a stehnách, počerná tvár, vystrihaná lebka a veľké priesvitné uši pripomínajú amnestovaného trestanca.

Rác zvažuje, čo podnikne. V meste je roboty plno, nech sa vyberie ktorýmkoľvek smerom. Môže robiť vo fabrike, v technických službách, na železnici. Podstatné preňho je, aby zarobil čo najviac. Len tak sa bude môcť čoskoro vrátiť a oženiť s Eržíkou Kiššovou. Rác sa veru nestratí. Mesto je veličizné, pracovných príležitostí hŕba.

Rác vytiahne noviny a začne študovať inzeráty. Nechťom si podčiarkuje zaujímavé ponuky.

Zamestnanie hľadáš? vlúdne sa Rácza spýta starec v špiňavých montérkach, čo doteraz bezzubými ústami zápasil s dvoma roškami a vysušenou fašírkou nasiaknutou cigaretoým dymom.

Rác je uzavretý, nerád sa púšťa do reči s neznámymi. Hej, prehodí napokon neochotne a zdvihne poldecák k ústam.

Starec sa zasmeje bezzubými ďasnami a tiež zdvihne svoj krígeľ piva k ústam, naznačiac štrngnutie. Teraz si pricestoval? vyzvedá.

Teraz, odvetí Rác zachmúrene. Nenávidí otázky. Položí poldecák na umakartovú dosku vysokého stola a postaví sa do radu. Kúpi si rožok, fašíрку a ešte jedno pivo.

Hladný si? vyzvedá starec a žičlivo sa usmieva.

Rác z prežúvajúc prikývne. Čo je starigáňa do toho, či je on, Rác z, hladný?

Ja som Donáth, basom ti, povie usmiaty starec a otrčí mu veličiznú ruku plnú mozoľov a zájdenej černe.

Ja nie som, chcel by povedať Rác z a aj by tak urobil, keby bol doma, v dedinskej krčme. Lenže je v cudzom meste, v cudzom svete. Rác z, povie nedbalo a neochotne stisne podanú dľaň.

Máš ruky, že by si nimi mohol hovädá zabíjať, pochváli starec.

Rác z len mrdne plecom a vráti sa k svojej fašírke.

Viem o jednom dobrom fleku, povie starec po chvíli.

Áno? znudene sa spýta Rác z, no uši sa mu stoporia.

Dva platy by si bral, pokračuje Donáth, robota ľahká!

Rác z si odkasle, omrvinka z fašírky mu vbehla do pľúc. Jazykom si prebehne po vnútrajšku úst, potom pomaly zoberie krígel a spláchne jedlo pivom. Čo za robota? začne vyzvedáť.

Donáth sa s tajomným úsmevom v tvári vycytí k výčaju, zanechajúc Rác za bez odpovede.

Čo za robota? zopakuje Rác z, keď starý prinesie dve pivá.

Kuriča v hoteli robiť, povie Donáth.

Rác zovi sa to nezdá. Vari na to netreba dáke skúšky? Ostentatívne si nevšíma pivo, ktoré starec zjavne priniesol pre neho.

Aké skúšky, čo za skúšky? Starec sa chichoce. Keď on, Donáth, bude chcieť, vezmú Rác za i bez skúšok. Nech pováži – najluxusnejší hotel v meste. Sto rokov starý! Kotalňa, bohužiaľ, tiež. Donáth zosmutnie a vzápätí sa rozveselí. Čo si vyučený? spýta sa Rác za.

Vyštudoval som dvojročnú poľnohospodársku školu, povie Rác z, nie bez hrdosti.

To by malo stačiť, prikývne Donáth.

A čo je to za robotu? vyzvedá Rác z.

Lahká, dobrá robota, povie Donáth. No veľmi zodpovedná. Sám sa staráš o celú kotolňu, vo dne v noci. Berieš dva platy a všetky prémie a odmeny. Ak si sem prišiel rýchlo peniaze nahrabať, nemôžeš nájsť lepší flek. Nikde si tak skoro nenaplníš vrecká. A nenarobíš sa. Len tam musíš stále byť. O päť rokov si polmiliónár a dovidenia! Donáth sa napije piva.

Vypočuté Rácza vzruší, nedá sa dva razy núkať pivom. Čo o to, prišiel sem len za peniazmi, nič iné ho tu nezaťmáva. Vôbec by mu neprekážalo, keby stále musel byť v kotolni. Aspoň by neminul toľko peňazí.

Ťahám to tam už päťdesiat rokov, prezradí Donáth, ale už by som si chcel oddýchnuť. Sedem krížikov na chrbte. On, Donáth, by nerád len tak odišť. Zaplesnúť za sebou dve re a zbohom? To nie. Sľúbil, že za seba zoženie náhradu.

A skadiaľ viete, že ja som ten pravý? spýta sa Rác.

Máš takú širokú, poctivú tvár. Nevyzeráš na lenivca, ani na hochštaplera. Svetlá veľkomesta ťa nezmámia. Starec prevrhne zvyšok piva do bezzubých úst, potom sa vychriaka na špinavú dlážku.

Cez zakalené a zaprášené okná výčapu vidno prichádzajúce a odchádzajúce električky. Ranný chlad pominul, slnko začalo pražiť. Rácovi je horúco ako v skleníku.

Ešte pivo? spýta sa Donáth.

Rác zavrtí hlavou. Je tá kotolňa ďaleko?

Nie, odvetí starý, desať minút pešo. Chceš sa pozrieť? Nedbám, pripustí Rác. Ale nič nesľubujem, jasné?

Starý horlivo prikyvuje, uvidíš, bude sa ti páčiť. Pozývam ťa ešte na jedno poldeci, povie a vychytí sa do radu pri výčape.

Rác nepovie nie. Znesie ani kôň. Štrngnú si. Chcem sa oženiť a odsťahovať, pochváli sa Donáth. Starému človeku treba lásky. Mladému zasa peňazí. Taký je život, zaľozofuje si Donáth. Rum ho rozveselil.

• • •